

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

16 06 20 20 р.

м. Київ

№ 805

Про затвердження стандарту
вищої освіти за спеціальністю
106 «Географія» для
першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти

Відповідно до частини шостої статті 10, підпункту 16 частини першої статті 13 Закону України «Про вищу освіту», пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630, з урахуванням Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2016 року № 600 (в редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30 квітня 2020 року № 584),

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити стандарт вищої освіти за спеціальністю 106 «Географія» галузі знань 10 «Природничі науки» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, що додається.
2. Установити, що стандарт вищої освіти, затверджений пунктом 1 цього наказу, вводиться в дію з 2020/2021 навчального року.
3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Стадного Є. А.

Т. в. о. Міністра

Любомира МАНДЗІЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства
освіти і науки України
16.06.2020 р. № 805

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ **Перший (бакалаврський) рівень**

СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ **Бакалавр**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ **10 Природничі науки**

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ **106 Географія**

Видання офіційне

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Київ
2020**

1. Преамбула

Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 10 – «Природничі науки», спеціальність 106 – Географія».

Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 16.06.2020 р. № 805

Стандарт розроблено членами підкомісії зі спеціальності 106 «Географія» Науково-методичної комісії № 7 з біології, природничих наук та математики сектору вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України:

1. Олійник Ярослав Богданович, академік НАПН України, доктор економічних наук, професор, декан географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, *голова підкомісії*
2. Круль Володимир Петрович, доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (відповідно до наказу МОН від 04.04.2016 р. № 375 член підкомісії 103 Науки про Землю)
3. Яворська Вікторія Володимирівна, доктор географічних наук, професор кафедри економічної та соціальної географії і туризму Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, *секретар підкомісії*
4. Барановський Микола Олександрович, доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри географії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
5. Біланюк Володимир Іванович, кандидат географічних наук, доцент, декан географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка
6. Денисик Григорій Іванович, доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри географії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
7. Корнус Анатолій Олександрович, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та регіональної географії Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
8. Пилипенко Ігор Олегович, доктор географічних наук, професор, декан факультету біології, географії і екології Херсонського державного університету
9. Шуканова Анжела Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри географії та краєзнавства Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
10. Гожик Андрій Петрович, кандидат геолого-мінералогічних наук, доцент, доцент кафедри мінералогії, геохімії та петрографії, директор науково-методичного центру організації навчального процесу Київського національного університету імені Тараса Шевченка, *координатор сектору вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України*

Проект стандарту розглянуто та схвалено на засіданні робочої групи науково-методичною підкомісією 106 «Географія» (протокол №3 від 07.06.2016 р.).

Стандарт розглянуто та схвалено на засіданні сектору вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України 07.06.2018 р.. протокол № 22.

Фахову експертизу провели:

Лісовський С.А.	д.географ.н.,проф.,заступник директора з наукової роботи Інституту географії НАН України
Петлін В.М.	д.географ.н., проф. кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Руденко В.П.	д.географ. н, проф., декан географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Методичну експертизу проводили:

Калашнікова С. А.	доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту вищої освіти НАПН України; Національний експерт з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+, член BFUG – Україна
Луговий В. І.	доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, перший віце-президент НАПН України, Національний експерт з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+, член BFUG – Україна
Таланова Ж. В.	доктор педагогічних наук, доцент, с.н.с., менеджер з аналітичної роботи Національного Еразмус+ офісу в Україні.

Стандарт розглянуто Федерацією роботодавців України.

Стандарт розглянуто після надходження всіх зауважень та пропозицій та схвалено на засіданні підкомісії зі спеціальності 106 «Географія» Науково-методичної комісії № 7 з біології, природничих наук та математики Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (протокол № 7 від 10.04.2019 р.).

Стандарт погоджено Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (протокол від 26.05.2020 р. № 9).

II. Загальна характеристика

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Назва галузі знань	10 Природничі науки
Назва спеціальності	106 Географія
Форми навчання	денна форма
Освітня кваліфікація	Бакалавр географії за спеціалізацією (назва спеціалізації зазначається за наявності).
Кваліфікація в дипломі	Освітній ступінь: Бакалавр Спеціальність: 106 Географія Спеціалізація: (зазначити назву спеціалізації). Освітня програма: (зазначити назву).
Опис предметної області	<p><i>Об'єкти вивчення та діяльності:</i> Природно- та суспільно-географічні комплекси, їх складові у взаємозв'язку, просторові процеси й форми територіальної організації.</p> <p><i>Цілі навчання:</i> Формування у випускників здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі географії та вирішувати практичні проблеми в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування сучасних географічних теорій і методів.</p> <p><i>Теоретичний зміст предметної області:</i> геопросторова (територіальна) організація ландшафтної оболонки Землі, природні та соціально-економічні закономірності її формування та функціонування.</p> <p><i>Методи, методики та технології:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - польових досліджень; - геоекологічних досліджень; - системно-структурний; - кластерного аналізу; - картографічний. <p>- <i>Інструменти та обладнання</i> Обладнання та устаткування, необхідне для польового/лабораторного/дистанційного дослідження складу, будови і властивостей географічної оболонки, соціосферита їхніх компонентів (у відповідності до спеціалізації).</p>
Академічні та професійні права випускників	Мають право на здобуття освіти за другим (магістерським) рівнем вищої освіти та можуть набувати додаткові кваліфікації в системі освіти дорослих.

III. Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти "

- на базі повної загальної середньої освіти становить 240 кредитів ЄКТС;
- для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра (освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст») заклад вищої освіти має право

визнати та перезарахувати результати навчання, отримані в межах попередньої освітньої програми підготовки молодшого бакалавра (молодшого спеціаліста) але не більш ніж 60 кредитів ЄКТС;

Мінімум 50 % обсягу освітньої програми має бути спрямовано на забезпечення загальних та спеціальних (фахових) компетентностей за спеціальністю, визначених Стандартом вищої освіти.

IV. Перелік компетентностей випускника

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у професійній діяльності з географії або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та суспільних об'єктів та процесів
Загальні компетентності (ЗК)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. 4. Здатність спілкуватися іноземною мовою 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. 6. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні. 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. 8. Навички міжособистісної взаємодії. 9. Здатність працювати автономно. 10. Навички здійснення безпечної діяльності. 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проектів. 2. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.

	<p>3. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах.</p> <p>4. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки.</p> <p>5. Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.</p> <p>6. Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання.</p> <p>7. Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації.</p> <p>8. Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані(у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати.</p> <p>9. Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності.</p> <p>10. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси.</p> <p>11. Здатність працювати в колективах виконавців, у тому числі в міждисциплінарних проектах.</p>
--	--

V Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання

<p>P01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.</p> <p>P02. Знати і розуміти основні види географічної діяльності, їх поділ.</p> <p>P03. Пояснювати особливості організації географічного простору .</p> <p>P04. Аналізувати географічний потенціал території</p> <p>P05.Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.</p> <p>P06. Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузі географічних наук.</p> <p>P07. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових.</p> <p>P08. Застосовувати моделі, методи фізики, хімії, геології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних та суспільних процесів формування і розвитку геосфер.</p> <p>P09. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.</p> <p>P010. Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні.</p>

P011. Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, чесності, професійного кодексу поведінки.

VI Форми атестації здобувачів вищої освіти

Форма атестації здобувачів вищої освіти	Атестація здобувачів вищої освіти освітнього рівня бакалавр здійснюється у формі атестаційного іспиту з географії та публічного захисту кваліфікаційної роботи.
Вимоги до кваліфікаційної роботи	Кваліфікаційна робота передбачає проведення самостійного дослідження, спрямованого виконується за матеріалами, зібраними під час практики і їх опрацювання в лабораторних умовах і має передбачати розв'язання спеціалізованого природничо-, або суспільно географічного завдання. У кваліфікаційній роботі не має бути академічного плагіату, фальсифікації та фабрикації. Кваліфікаційна робота має бути оприлюднена на офіційному сайті або в репозиторії закладу вищої освіти або його структурного підрозділу.
Вимоги до атестаційного іспиту	Атестаційний іспит передбачає оцінювання результатів навчання, визначених цим стандартом та освітньою програмою.

VII Вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти

Система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;
- 4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- 5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;
- 6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- 7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- 8) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату;
- 9) інших процедур і заходів.

Система забезпечення закладом вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) за його поданням оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти, що затверджуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

VIII Перелік нормативних документів, на яких базується Стандарт вищої освіти

- Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту» [Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>];
- Закон України від 05.09.2017 р. «Про освіту» [Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>];
- Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 509) [Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>];
- Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (Із змінами) [Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>];
- Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2016 р. № 600 (зі змінами) [Електронний ресурс]. – режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/metodichni-rekomendaciyi-vo>;
- Національний класифікатор України: Класифікатор професій ДК 003:2010. – <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10>.

Генеральний директор
вищої освіти і освіти дорослих

Олег ШАРОВ

Пояснювальна записка

Стандарт вищої освіти містить компетентності, що визначають специфіку підготовки бакалаврів зі спеціальності 106. Географія та результати навчання, які виражають що саме студент повинен знати, розуміти та бути здатним виконувати після успішного завершення освітньої програми. Вони узгоджені між собою та відповідають дескрипторам Національної рамки кваліфікацій. Таблиця 1 показує до якої групи дескрипторів НРК належать результати навчання, пов'язані з відповідними компетентностями. В таблиці 2 показана відповідність результатів навчання та компетентностей.

Заклад вищої освіти самостійно визначає перелік дисциплін, практик та інших видів діяльності, необхідний для набуття компетентностей означених Стандартом.

Наведений в Стандарті перелік компетентностей і результатів навчання не є вичерпним. Заклади вищої освіти при формуванні освітніх програм вказують додаткові компетентності й результати навчання.

Професійна діяльність в галузях геосистемного моніторингу навколишнього середовища, відтворення природних екосистем, управління природокористування, економіки в підрозділах, пов'язаних з використанням засобів і методів відстеження, оцінки та прогнозу стану довкілля та ефективного використання природних ресурсів

Таблиця 1

Матриця відповідності визначених Стандартом компетентностей дескрипторам НРК

Класифікація компетентностей за НРК	Знання Зн1 Концептуальні наукові та практичні знання Зн2 Критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійній діяльності та/або навчання	Уміння УН1 поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання	Комунікація K1 Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації K2 Збір, інтерпретація та застосування даних K3 Спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово	Автономія та відповідальність ВА1 Управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами ВА2 Спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах ВА3 Формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти ВА4 Організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп ВА5 Здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії
Загальні компетенції				
K01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	+	+	+	+
K02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	+	+	+	+
K03. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях				
K04. Знання та розуміння області географії	+			
K05. Здатність спілкуватися рідною мовою як усно так і письмово			+	

K06. Здатність спілкуватися іншою мовою за спеціальністю			+	
K07. Здатність використання інформаційних технологій		+		
K08. Здатність вчитися і бути сучасно освіченим, усвідомлювати можливість навчання впродовж життя	+		+	
K09. Здатність працювати як самостійно, так і в команді				+
K10. Навички забезпечення безпеки життєдіяльності		+		
K11. Прагнення до збереження природного навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку суспільства				+
K12. Визнання морально-етичних аспектів досліджень і необхідності інтелектуальної чесності, а також професійних кодексів поведінки				+
Спеціальні (фахові) компетенції				
K13. Здатність показувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу ландшафтної оболонки	+			
K14. Здатність показувати базові знання суміжних дисциплін – фізики, хімії, геології, екології, математики, інформаційних технологій тощо)	+			
K15. Збір, реєстрація і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних засобів у польових і лабораторних умовах		+		
K16. Здатність застосовувати прості кількісні методи при дослідженні сфер географічної оболонки		+		
K17. Здатність аналізувати склад і будову сфер географічної оболонки (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах		+		
K18. Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання			+	+
K19. Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації	+	+		
K20. Самостійно досліджувати природні матеріали (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних		+		+

умовах, описувати, аналізувати, документувати і звітувати про результати				
К21. Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності				+
К22. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у геосферах, їх властивості та притаманні ним процеси		+		

Таблиця 2

Матриця відповідності визначених Стандартом результатів навчання та компетентностей

Програмні результати навчання	Компетентності																						
	Інтегральна компетентність	Загальні компетентності												Спеціальні (фахові) компетентності									
		K01	K02	K03	K04	K05	K06	K07	K08	K09	K10	K11	K12	K13	K14	K15	K16	K17	K18	K19	K20	K21	K22
ПР01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення освітнього законодавства, національних і міжнародних стандартів з географічної освіти.	+	+				+						+											
ПР02. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, організації географічного процесу та географічної діяльності, а також світоглядних та суміжних наук																							
ПР03. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в галузі географічних наук																							
ПР04. Використовувати усно і письмово грамотну технічну державну мову			+																				
ПР05. Виявляти знання і вміння спілкуватися іноземною мовою				+																			
ПР06. Використовувати інформаційні технології та картографічні моделі в галузі географічних наук					+							+											
ПР07. Демонструвати уміння проводити польові та лабораторні дослідження	+												+										
ПР08. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад географічної оболонки																				+			
ПР09. Застосовувати моделі, методи і дані суміжних дисциплін (фізика, хімія, геологія, екологія, математика, інформаційні технології тощо) при вивченні природних процесів формування і розвитку геосфер						+						+											
ПР10. Використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природних та суспільних систем і об'єктів													+	+	+	+		+					
ПР11. Виконувати дослідження ландшафтної оболонки за допомогою кількісних методів аналізу														+				+					
ПР12. Аналізувати склад і будову ландшафтної оболонки (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах																+	+			+			

ПР13. Впорядковувати і узагальнювати матеріали польових та лабораторних досліджень, інтегрувати їх від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання																+	+	+							
ПР14. Називати і використовувати теорії, парадигми, концепції та принципи в науках про Землю відповідно до спеціалізації	+																+								
ПР15. Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, інтелектуальної чесності, професійного кодексу поведінки								+	+												+				
ПР16. Демонструвати здатність проводити самостійні дослідження природних об'єктів і процесів у геосферах в польових і лабораторних умовах	+							+	+												+				
ПР17. Вміти планувати та проводити польові та лабораторні дослідження і готувати звіти	+							+	+												+				